

nek a témához. A TV-készülék is csak eleinte rabolja el tulajdonosát a könyvtől, később érdeklődésének, igényeinek fejlesztése révén segíti is a könyvtár munkáját. A mozi a megfilmesített regényeknek szerez sok olvasót; a könyvtár elő is készíthetné olvasóit a filmek megértésére (történelmi háttérük stb. ismertetésével); a színvonalas filmkritikákra is felhívhatja figyelmüket.

A TANÁROK ÉS A KÖNYV^x

A vizsgálat anyaga: 500 irodalomszakos és 400 reál szakos tanár kérdőíve; ugyanilyen csoportosításban 80, illetve 92 kölcsönzőlap; 40, illetve 18 olvasói önéletrajz; 100, illetve 105 (a könyvtár által készített) olvasójellemzés. A megkérdezettek 96 %-a jár könyvtárba, 95 %-nak van saját könyvtára, 98 % jár utasújságot, folyóiratot, 94 % használ az új irodalomra vonatkozó információforrásokat.

Mit olvasnak a reál szakos tanárok?

A szakkérdések iránt erősen érdeklődnek, közvetlen szakterületükön túl is; kémikusok is olvasnak genetikáról, biológusok kibernetikáról, matematikusok és fizikusok a fehérjeszintézisről. Főként ismeretterjesztő művekből tájékozódnak, s tanítványaiknak is ajánlanak ilyeneket. A kimondottan tudományos művek gyér használata a tanárképzés hiányosságaira utal.

A pedagógiai irodalom egyes alkotásai iránt könyvankétokon igen nagy az érdeklődés. Rendszeresen azonban csak a szakmódszertani folyóiratokat olvassa sok tanár (89 %, sőt a matematikusok között 97 %); módszertani szakkönyvet már csak 10 % olvas, általános pedagógiai tárgyú könyvet 6 %, általános pedagógiai folyóiratot pedig 2 %. Az idősebbek az átlagnál nagyobb mértékben olvassák a pedagógiai irodalmat.

Társadalmi és politikai érdeklődésüket főként az újságok (94 %) és a folyóiratok (37 %) olvasása után elégítik ki a reál szakos tanárok. A nyilvántartás szerint 92 olvasó 8 hónap alatt 145 ilyen tárgyú művet vett ki a könyvtárból.

Szépirodalmat a megkérdezettek 76 %-a olvas. Sokan panaszkodnak, hogy kevés az idejük, ezért csak azt tudják elolvasni, ami napl munkájukhoz szükséges.

^xNEJMAN, V.V. - SZTEL'MAH, V.D.: Ucsitel' i kniga. = Szovetszkij csitel' 157-219 p. - A tanulmány fordítása a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban F 3907 számon található.

Életkoruk szerint nincs lényeges különbség az olvasók érdeklődése között; a 18 éven aluliak valamivel több verset és művészeti tárgyú művet, kevesebb társadalmi-politikai kiadványt olvasnak, mint a középkorúak és az idősebbek. Az osztályfőnökök olvasmányai - feladatkörüknek megfelelően - változatosabbak, mint a többi reál szakos tanáré, nagyobb bennük a szépirodalom és a politikai irodalom aránya. Tanítványaik olvasási kultúrára nevelésével azonban még kevesen foglalkoznak.

A megkérdezettek 91 %-a veszi igénybe az olvasnivalókra vonatkozó tájékoztatást. A tájékoztatási források használatának sorrendje: sajtó 79, könyvesbolt 63, kollegák tanácsai 54, rádió és TV 54, tanulmányi felügyelők 38, könyvtárosok 35, könyvtári katalógusok 29, könyvkiállítások 25, ajánló bibliográfiák 23 százalék.

Mit olvasnak az irodalomtanárok?

A szakirodalmat meglepően csekély mértékben használják. Az irodalom-oktatási szakfolyóiratot a szaktanárok 69 %-a, a nyelvtanítást 51 %, a két általános pedagógiai folyóiratot 9, illetve 5 % olvassa. A 10 évnél régebben működők az átlagnál nagyobb, az 1-2 éve működők viszont az átlagnál kisebb mértékben érdeklődnek a szakfolyóiratok iránt. Önálló módszertani kiadvány 80 közül csak 44 kölcsönzõlapon szerepel; ilyen művekért viszont elsősorban nem a közművelődési, hanem az iskolai, továbbképzõ intézeti könyvtárhoz fordulnak a pedagógusok, amellet a megkérdezettek 96 %-ának magánkönyvtárában is szerepelnek szakmódszertani művek.

A tananyagban szereplõ irodalmi műveket a megkérdezetteknek csupán 59 %-a olvassa újra rendszeresen (a falusi pedagógusok közül csak 47 %).

A mai irodalmat - prózát, illetve költészetet - a megkérdezettek 87, illetve 84 %-a olvassa; 86 % rendszeresen olvas és 53 % járát szépirodalmi folyóiratot. Ezen belül azonban aggasztóan kevesen olvasnak mai külföldi irodalmat: prózát 27 %, költészetet 3 %. Az Inosztannaja Literatura olvasóinak aránya is csak 20 %.

A tanárok lakóhelye szerint igen nagy különbségek vannak olvasottságuk között. Hasonlítsuk össze a) Moszkva és Leningrád, b) az OSzSszSZK egyéb városai, c) a falvak pedagógusainak adatait. Mai szovjet költõket 84, 91, 76 % olvas, külföldi prózát 45, 19, 13 %, külföldi költõket 4, 4, 1 %, irodalmi folyóiratokat 95, 92, 73 %. A falusi tanárok hátrányos helyzetének fő oka nem is nagyobb igénybevételük (társadalmi munka, háztáji gazdaság), hanem a falusi könyvtárak szegényes állománya. Félõ, hogy tovább romlik a

helyzet, mivel a falusi könyvtárak fejlesztése a termelés igényeinek kielégítése irányában halad, és szépirodalmat, folyóiratot könyvtárközi kölcsönzés útján sem szerezhetnek olvasóiknak.

Ilyen külső okokkal lehet magyarázni azt is, hogy a legújabb művek aránylag kis számban szerepelnek a tanárok kölcsönzőlapján. Mélyebb gyökere-rü baj viszont az, hogy esztétikai ízlésük bizonytalan; a legértékesebb könyvek közé giccseket is sorolnak, a "kimondottan rossz" könyvek között jelen-tős, de ujszerűségük miatt nehezebben érthető műveket is emlitenek. Különö-sen aggasztó, hogy értékelésüket igen sokan kizárólag tartalmi szempontokkal indokolják; csak azt tartják lényegesnek, hogy miről szól a könyv, azt nem, hogyan van megírva.

Összefügg ezzel az, hogy mai kritikusokat csak a megkérdezettek 44%-a tudott megnevezni; 12 % kijelentette, hogy nem érdeklik a kritikusok, másik 44 % pedig nem is válaszolt a kérdésre.

Az irodalomtanárok által kölcsönzött anyagnak 3 %-át teszik ki a művé-szeti tárgyú könyvek, 4-4 %-át a társadalmi-politikai és természettudományi ismeretterjesztő művek; elenyészően csekély a történeti irodalom iránti érdek-lődés.

Sok irodalomtanár kétségbeesetten panaszolja, hogy a dolgozatjavítás minden idejét felemészti, a mai irodalom ismeretében elmaradt tanítványai mö-gött.

A **könyvtárosok** hajlamosak arra a felfogásra, hogy a tanároknak mint olvasóknak nincs szükségük az ő tanácsaikra. A fenti tények az ellen-kezőjét bizonyítják: erős információigényük és nagy időhiányuk miatt a peda-gógusok igen jó hasznát vennék főleg az új irodalomra vonatkozó rendszer-es tájékoztatásnak.

Nincs tisztázva, hogyan kellene elosztani a pedagógusok könyvtári ellá-tásával kapcsolatos feladatokat a különböző típusu szakkönyvtárak (a peda-gógus-továbbképző intézet és a Pedagógusok Háza könyvtára, valamint az iskolai könyvtár) és a közművelődési könyvtárak között. A szerzők szerint főként az iskolai könyvtárak fejlesztése - anyagi és személyi ellátásuk lénye-ges javítása - révén lehetne változtatni a helyzeten; ezek szervezhetnék meg azután a könyvtárközi kölcsönzést is a pedagógusok számára. A bibliográfiai alapismeretek elsajátításáról pedig már a pedagógusképzés keretében gondos-kodni kell.